

CAAT

www.caat.cz

CAAT

Centrum aplikované antropologie

a terénního výzkumu při Katedře antropologie FF ZČU

Aplikovaná sociální antropologie (ASA)

Úvod do problematiky

Mgr. Tomáš Hirt

Aplikovaná antropologie (ASA)

– předběžné vymezení

- ASA = subdisciplína, která se zabývá možnostmi využití antropologického poznání při řízení procesů sociokulturní změny
- cílem ASA je „zlepšit sociální, ekonomické a technologické podmínky“ znevýhodněných populací (G. Foster)
- typická orientace ASA: „lokální komunity“ v kontextu „třetího světa“, ve kterých je z různých důvodů nízká „kvalita života“
- od 2. sv. války se ASA stále výrazněji orientuje i na „komunity“ v prostředí komplexních společností

Pojem „komunita“ – definiční znaky

CAAT

- společná sociální struktura (komunita tvoří sociální organismus, který je odlišitelný od jiných sociálních organizmů; resp. je relativně autonomním celkem funkčních sociálních vztahů)
- společný zájem členů komunity a jednota při dosahování cílů (např. ekonomických či náboženských)
- vědomí odlišnosti („skupinová identita“)
- fyzická koncentrace příslušníků komunity na jednom teritoriu

- způsoby obživy (zemědělství, lov, řemeslná výroba...)
- zdraví a lékařský servis
- bydlení
- vzdělávání
- sociální podpora a sociální služby
- komunitní rozvoj

ASA v kontextu antropologických věd

- ASA = „fifth field“ (pátá subdisciplína amerického členění obecné antropologie)
- slabá (sub-)disciplinární infrastruktura (málokdo o sobě řekne, že je „aplikovaný antropolog“, etiketa ASA spíše zahrnuje občasné pracovní příležitosti tzv. akademických antropologů v rámci rozvojových programů realizovaných státními, soukromými či nevládními organizacemi)
- množství označení: rozvojová (development) antropologie, praktická (practising) antropologie (od 70. let stále častěji), akční antropologie, koloniální antropologie (staré britské označení), militantní antropologie (hanlivé), angažovaná antropologie

„čistá“ vs. aplikovaná antropologie

- *Theory building* („čistá“, akademická, teoretická antropologie)
- *Theory using* (aplikovaná antropologie)

(škála, kontinuum, analytická kategorizace, model)

---

teoretická
studia

výzkum
sociálních
témat

„policy
analysis“

navrhování
konkrétních
opatření na
základě
výzkumných
závěrů

implemen-
tace a
administra-
ce
rozvojových
programů

Rozlišení z hlediska výsledku

CAAT

- „čistá“ antropologie
  - „čistá“ věda obecně – nové teorie, hypotézy či generalizace – rozšiřování teoretického zázemí, pokračování výzkumu, kumulace vědění
  - „čistá antr.“ – hypotézy a generalizace o společnosti (společnostech), kultuře (kulturách) a lidském jednání
- aplikovaná antropologie
  - apl. věda obecně: aplikace výsledků vědeckého bádání v oblasti „služby“ lidem (např. aplikace nových technologií)
  - aplikovaná antropologie: výsledkem jsou praktická data, která jsou využívána v rámci programů směřujících ke změně lidského jednání

- „čistá“ antropologie
  - akademická pracoviště
  - vědecké granty
  - podpora vědy a výzkumu
- aplikovaná antropologie
  - státní a lokální instituce (např. resortní ministerstva, krajské úřady, obce)
  - soukromé firmy
  - nevládní organizace

Teoretická a metodologická východiska ASA

- ASA čerpá z teoretické antropologie (výzkumné metody, základní konceptuální východiska: holismus, komparativní perspektiva, zúčastněné pozorování)
- ASA nedisponuje autonomním teoretickým zázemím, konceptuálními pravidly a metodologií
- výraz ASA referuje spíše k ROLI, kterou na sebe antropologové berou v rámci rozvojových programů

- Definice ASA (Foster 1969):
  - ASA je fráze obvykle používaná antropology k popisu jejich profesionálních aktivit v programech, jejichž primárním cílem jsou změny v lidském jednání, a které vedou k řešení současných sociálních, ekonomických a technologických problémů.

- **Britský kolonialismus**

- Evolucionismus
- Paternalismus

Snaha přiblížit domorodé populace životním standardům běžným v Západních společnostech

- „indirect rule“
(Malinowski, R. Brown),
hledání
nejefektivnějších
způsobů politického
ovládání

- **Americký humanismus a liberalismus**

- Rovná práva a příležitosti
- Úcta a respekt
- Nativní populace přímo na území USA

- 70. léta – zlom – kritika humanisticko – paternalistického přístupu, vliv neomarxismu (Roger Bastide, 1971, „Applied Anthropology“)
  - ASA by měla asistovat při osvobozování vykořisťovaných, podporovat revoluce a osvobozené boje, neměla by být služkou paternalistů a kolonizátorů
- „multikulturalistická“ kritika - komunity by se měly ctít a udržovat ve své jinakosti; za liberální rétorikou se skrývá asimilacionismus

- nemá vlastní teorii
- nemá dostatek moci k ovlivňování politických strategií a přístupů
- vysoké množství projektů, které selhaly
- nedostatek tréninkových programů
- překračování etických pravidel antropologického výzkumu

Použitá literatura:

- Bennett, J. W. (1996): Applied and Action Anthropology: Ideological and Conceptual Aspects. In: *Current Anthropology*, Vol. 37, No. 1
- Ervin, M. (1999): *Applied Anthropology: Tools and Perspectives for Contemporary Practise*. Allyn and Bacon
- Foster, G. (1969): *Applied Anthropology*. Little Brown and Company